

CONVORBIRI LITERARE

No 9

BUCUREȘTI, SEPTEMBRIE 1906

Anul XL

PERSEANU

— SCHIȚA —

Cancelaria mandatelor avea cele mai dese afaceri cu publicul. Șeful de birou și cei șase funcționari — mai toți tineri — trăiau ca frații. Mici învoeli de câte un ceas, concedii de o zi, aconturi până la douăzeci de lei, toate îngăduirile ușoare treceau și fără știrea directorului. Nu e bine să vie la urechea celor mari toate nimicurile. Șeful, d-l Struțescu, n'avea cultură, dar era om deștept și ținea mai presus de toate la iubirea subalternilor. Peste puțin i se 'mplineau anii de pensie, pe care vrea să-i închee cu bine. Totdeauna în jachetă neagră, purtând la gât *regate* de culori nesigure, pierdute 'n parte sub desimea bărbii, îi sta bine la masa lui de lucru, singura cioplită în flori și cu față de postav verde. La spate, în perete, harta României, lucioasă ca un albuș de ou, mai sus, un pendul leneș — sgârcit la minute —, și mai sus, mașinăria unui clopoțel, al cărui fir venea din cabinetul directorului. Ce jalnic și prevestitor suna! Ca un vaet de bolnav. Noroc că sbârâna rar. Șeful sărea speriat. Cu fața îngrijată, mai palidă, se 'ncheea la nasturile de sus al hainei și pleca în mijlocul tăcerii ca un osândit.

Era om rău, posac, directorul.

Cei șase slujbași își aveau mesele d'alungul pere-

ților, lăsând mijlocul sălei gol, pentru public. Unii veneau alături, aproape, se puteau înțelege între ei chiar pe șoptite. Alții mai departe, mai izolați, erau siliți să vorbească tare. Și se vorbea mult acolo, mai cu seamă în lipsa șefului, care adesea era dus prin alte birouri „cu hârtii“, veșnicul pretext pentru odihnă al funcționarilor biruiți de muncă.

Vorbeau mult și mai ales râdeau. Pricina râsului: un trecător de pe stradă, un particular venit cu afaceri sau chiar vre-unul dintre ei.

Și erau atât de deosebiți.

Șerghiu Dîcopol, sub-șeful, băiat de treizeci de ani, cu fața albă ca de ceară, cu mustăți mici, negre, par'că lipite, haine turnate. Croitorii omului acestuia erau niște martiri. Jachetele lui, călcate zilnic, trăgeau a mare. Rece la vorbă, avea în glas un țipăt de tenor strident. Își întrebuița zâmbetul numai pentru ironie și era ironic numai cu cei mici. Se agăța uneori — pe stradă — de brațul directorului, cu care mânca la un birt.

Ceilalți nu puteau să-l sufere, în gând. Când îl vedea intrând, Pamfilescu începea să clipească din ochiul drept, căscând gura și întinzând pielea pe osul obrazului, din toate puterile. Doroteanu bătea barabanciu, nervos, în ascuns, cu degetele, pe pulpa stângă. Nifonescu își sgârâia ciocul până la sânge, Tonică Săvuleanu tușea mărunț și ascuțit, ca o femeie. Ochelarii îi cădeau de pe nas pe registru, cu un zgomot de sârmă. Dîcopol nu băga de seamă. Noroc că nu sta mult cu ei. Îl reclama totdeauna un deputat, un senator, câteodată ministrul chiar.

Singur dom' Nestor Perseanu putea să-l sufere. Blajin și politicoș la culme, Perseanu era bine cu toți. Și lui Dîcopol tocmai îi venea la socoteală acest om liniștit, care-i primea glumele în două chipuri: sau zâmbind, sau roșindu-se. Când se roșea, era semn de supărare.

Sângele îi întuneca fața ca un nor În clipa aceea te-ai fi așteptat la o izbucnire Din potrivă atunci se închidea mai mult în el Tăcea, lungind ușor gâtul, semn că înghițea în sec Flacăra aceasta din obraz era cea mai bună armă de apărare. Ea i-a asigurat nu numai stima și considerația întregului birou, dar și pe acel *dom'*, fără care le-ar fi fost rușine cunoscuților să-l cheme Nestor fără *dom'*? Cine ar fi îndrăznit să-i spue? Șeful a încercat la început un *domnule*, simplu Apoi „domnule Perseanu“ Dar a văzut că supără la ureche, nu se potrivea Era o putere nevăzută care 'ndemna la această jumătate de stimă, ceva care pornea și din grăsimea și din redingota lui Nestor, dar mai ales, din aerul binevoitor cu care te asculta, prea binevoitor pentru ființa lui chipeșă Îți venea, par'că, să-i ceri iertare că găsești pe așa munte de om un cap atâta de nevinovat, o față cu trăsuri plăpânde, fricoase, aproape femești Chiar și glasul și glumele lui dom' Nestor erau făcute ca să nu supere Ce e drept, își cântăria vorbele cu multă trudă Dacă nu nimerea tocmai ceea ce vrea să spue unui prieten, începea să tușească, și tușea până prindea cuvântul, apoi, ca sa-și ascunză vina că nu l-a găsit mai iute, se apleca și i-l șoptea la ureche, cu șiretenie Atunci, orice i-ar fi spus, celălalt trebuia să zâmbească neapărat Altfel, lui dom' Nestor iar i se aprindea obrazul de rușine și trei zile nu se mai apropia de el

Era omul tanelor altora Deaceea, când avea vre-un păs, toți la el se jeluiau Și el îi asculta cu sfințenie, păstrând în inimă cele auzite Deaceea, mai nici o dată nu se simția bine la un loc cu doi Chiar în timpul slujbei, când avea gust de vorbă, se apropia cu scaunul binișor de vre-unul mai tăcut și tănuiau acolo încet, împreună, până când intra șeful Pricina de vorbă o găsea veșnic într'o taină, pe care, cu meșteșug, tușind ușor, o amintea la timp, în vorbe căutate.

Pe Pamfilescu îl știa îndrăgostit Ce putea dom'Nes-
tor să-l întrebe alt—când se apleca la urechea lui,
sfios—de cât

—Ți-a mai scris *persoana* ? spus rar și răspicat,
așa de aproape, încât Pamfilescu simțea mustățile
lui Perseanu gădilându-i tâmpla odată cu o adiere
ușoară de tutun calitate a doua

Pe Tonică Săvuleanu îl știa crai mare Deaceea,
șoapta se schimba, după om, în

—Ai mai fost la *rendez-vous* ?

Cu Nifonescu era mai intim Putea prin urmare,
vorbindu-i, să-l mângâie mereu pe ceafă.

—Când mai dejunăm *sosison* la *lion* ? Lion era
firma birtului „la leu“.

Doroteanu era mai nervos Odată l-a trădat în
gura mare

—Ia lasă-mă, dom' Nestor, ce vii să mă strici ? Îmi
vorbești de fete la ureche Ce fel de om serios ești
dumneata ?

Glumă—glumă, dar Nestor se roșise de tot Se stre-
cură pe nesimțite la masa lui

—Astea sânt improvizații, d-nule Doroteanu Ați
denaturat adevărul Voiam să vă vorbesc de afaceri

De atunci n'a mai îndrăznit să se apropie de Doro-
teanu I s'a părut o crimă să afle toți ceea ce știa nu-
mai el și cel mult încă unul Și poate nu s'ar fi supărat
atâta Dar să-l învinuească de fete ? El, care ascultase
tainele tuturor și le știea pe dinafară, despre el însuși
se ferise să spue ceva Mai ales de dragoste nu vor-
bise niciodată nimic Cine a 'ncercat să-l întrebe, a
rămas fără nici un răspuns, ori s'a isbit de flacăra
obrazului ca de o stâncă și a trebuit să schimbe
vorba

Nimeni nu-l cunoștea prea de aproape Atât știa
că e neînsurat, că șade într'o stradă îndepărtată, la
părinți Primăvara, venea cu un trandafir altoit la bu-

tonieră, și în mână, cu un buchet, din care da la toți
În Mau, când începeau cireșile, cancelaria mandate-
lor avea norocul să mănânce întâiele *pietroase*, mari
cât merișoarele, dulci, strălucind de frăgezime Per-
seanu le aducea într'o gazetă, pachet făcut cu îngri-
jire, legat cu panglicuță, de o mână meșteră Pentru
fiecare era pregătit câte un mănunchiu de opt boabe
Șeful avea dreptul la două legături Trufandale!

— *Mersi, dom'Nestor!*

Nifonescu le făcea mai întâiu cercei pe urechi Apoi
le mânca

— Să trăești, dom' Nestorică!

Numai Dicopol adăoga, uneori

— Brava, musiu Nestor Delicioase! Dar cam puține

Biuroul, însă, începea să murmure și Sergiu schimba
vorba .

În cancelaria mandatelor veneau mulți străini, ade-
seori și femei, unele tinere Cu deosebire, Săvuleanu
era cel mai norocos Prin obișnuință și cu firea lui in-
drăzneată, știa cum să le 'ndatoreze și ce să le vor-
bească

Tot timpul cât sta vre-o cucoană la biuroul altuia,
dom'Nestor se oprea din lucru, se roșea, părea ne-
liniștit Când rămâneau, apoi, singuri, începea să-și
necăjască prietenul

— Aveți mare șansă, domnule Săvuleanu!

La toți le făcea astfel Unu îi răspundeau

— Lasă, coane Persene, ți-o veni și dumitale rândul

Te-om vedea noi

Dom'Nestor zâmbea, dar un fier ars îi trecea prin
nimă N'ar fi dorit aceasta, el care se minuna de in-
drăzneala și voioșia lui Săvuleanu cu femeile

Cu toate acestea, nu scăpă

Într'o zi, tocmai își pusese pălăria și se gătea să
plece, ca să-și ia o țigară, când un funcționar de ală-

turi intră cu o femeie tânără, scurtă, vioae, bine îmbrăcată

— A, iacă dom' Perseanu! d-na are un mandat la biuroul d-tale

În cancelarie se făcu tăcere Perseanu vru să-și prindă pălăria în cuier Dar aceasta nu se supuse Căzu, sunând a gol, și se rostogoli pe jos, departe El o lăsă acolo, căci roșafa îi întuneca și vederea și obrazul Întâia grije, fu să dea doamnei un scaun, fără să zică nimic Apoi, îi luă mandatul și deschise un registru vârtos, ca să caute numărul Cum sta, în picioare, aplecat d'asupra mesei — cu tocul tremurând în mâna dreaptă, cu mandatul tremurând în cea stângă — pulpanele redingotei făceau un unghiu drept cu spinarea Un nasture, desbrăcat de postav, își arăta fierul oxidat, alburii pe ici pe colo Lipsa aceasta o răsplătea pieptănătura cefeii, pe care părul sta în bețe drepte, netede, unse cu pomadă parfumată

Mâna dreaptă, grasă și mare, turtită pe registru, se mișca pe hârtia limată, greou, ca o broască amorițită Se vedea bine că tânărul funcționar e chinuit de gândul că ceilalți — martori răutăcioși — ascultă, așteaptă Și aceasta îl amețea, îi îngreua răsufierea

Cucoana își răsuci capul cu vioiciune Avea ochii negri, neastâmpărați, gata pe vorbă Și îi plimba dela un slujbaș la altul Se uită la fiecare câte puțin, sfârșind cu Dicopol, pe care îl măsură mai mult, apoi la tablourile, la ferestre, la dulapuri și în sfârșit iar la Perseanu, care nu mai isprăvea de scris

Când îl văzu întorcând capul, respiră din greu și vru să 'ntindă mâna, ca să-și ia hârtia Dar el nu i-o dete Nu era gata Dorea să vorbească într'adevăr, începu, încet, tremurător, totuși destul de lămurit, pentruca toți să audă

— E pentru prima oară?

Cucoana vorbea repede și mărunțit, în vârful dinților

— Ce să fie pentru prima oară ?

— Că ne onorați cu persoana

Dom' Nestor nădușise Fiecare vorbă lovea par'că în gol Era o tăcere și o căldură apăsătoare Stăpâna mandatului răspunse, mirată

— Da, domnule, pentru prima dată Vă surprinde ?

— O nu Din contra !

— Atunci, de ce mă 'ntrebați ?

Luat de scurt, Perseanu se perdu Era întâia femeie, cu care îl vedeau ceilalți vorbind ceva, de doi ani de când se găsea în cancelaria aceea Ochiu îi scli-peau săgetător în jeraticul obrazului Tuși puțin

— Poftiți ? ,

— Pentru-ce mă întrebați ? Strigă cucoana enervată

Fără să vrea, Perseanu scăpă ochii spre biurou Toți — șeful, Dîcopol — cu tocurile în mână, oprîți din lucru, stau ațintiți spre el Electrizat făcu o sforțare însă își pierdu cumpătul

Totuși, trebuia cu orice preț un răspuns Altfel, rușinea, dimisia poate !

Și dom' Nestor vorbi, fără să se mai gândească, cu un glas sugrumat de căldura care-l copleșise, cu ochii rugători

— Cam raar ne vizitați ! !

I A BASARABESCU